

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

नवनिनादंमणिरसनायुणंमण्डितकटिमेखलातस्याउणंवाष्ट्रकटीऊ
सातप्रतिनीमायांचाचल्यासुधाविधानवतितपिज्ञापितं।सवाद्येनुयुणकंवेनिनादः
तसमयेरविकृतिंवेनिनादमनुयुणसादृशंप्रकटीऊवितितानेपायितमित्यर्थः
तिनमिदंसातनाह॥श्रुतिषुटयुगलेति।चिरदवसादशमयमयतुटयुगलेतद्वरणंवि
नाचिरकालपर्यंतंमवसादकेशएवस्थितसंनारायणतद्वरणंनुकेशनिवृत्तिर्नविष्यतीति
ज्ञापितं।श्रुतेषुटोक्त्यासादृशंरणंमयमयतुटयुगलेतद्वरणंनुकेशनिवृत्तिर्नविष्यतीति
ऊतसुत्राहाकीदृशः।श्रुतिषुटयुगलेपिककतविकलेपिकसंतेनकोकिलशब्देनविकले
पाऊलीनृतेतिप्रतिसाम्यीककलएवसादृशपश्रवणतः।श्रुतिषुटयुगलेतद्वरणं
ते।अतः।एवंविधांश्रुतिषुटयुगलेपिककतविकलेतयोपि।एवसादृशमयेतिना
वः।एवंविधंतत्प्राथितंश्रुत्यातत्वेमातिशयंज्ञात्वा।मिदंसातनाह॥श्रुतिषुटयुगलेतद्वरणं

गीत० भाव-
२२७

करलजितोमीलिताक्षीमालद्वयतोप्रीत्याह॥ ॥मामतीति॥ ॥मामतिविफलरुषाविफली
कृतमवलोकितमधुनेदं॥ ॥मामतिविफलरुषाविफलीकृतमवलोकितमधुनेदं॥ ॥७॥
मय्यकारणसोपेक्षितवदनयनमेवप्रमाणीभूतं। इदंतवतयनमधुनामनयनयितुलज्जि
तमिदमलति। कृतः कोदशमामतिविफलरुषाविफलीकृतमवलोकितमधुनेदं॥ ॥७॥
इतिविफलीकृतस्तो। विगतालसवलितोदिकल। नमोवध्वं वदितं कृतमितिनावः। य
थाकश्चिन्निरुपराधंजनं प्रतिपद्यमानं। कृतमितिनावः। यथाकश्चिन्निरुपराधंजनं प्रतिपद्यमानं।
धंशास्त्रोतसंमुखानुसृतं। कृतमितिनावः। यथाकश्चिन्निरुपराधंजनं प्रतिपद्यमानं।
नमीलितमितिनावः। कृतमितिनावः। यथाकश्चिन्निरुपराधंजनं प्रतिपद्यमानं।
एतदुक्तं। यथाकश्चिन्निरुपराधंजनं प्रतिपद्यमानं। कृतमितिनावः। यथाकश्चिन्निरुपराधंजनं प्रतिपद्यमानं।
नं कुरु। अतः परं कुरु। कुरु। ॥ श्रीजगन्नाथमिदमनुपदमिति॥ श्री

२२७

[illegible]

गीत० नाव

२२८

प्रबोधिनी०

श्रीजयदेतरसिकजनेषु इव जणितं श्रीवासुदेवरतिकेलियथा समेतप्रबंधकरणाद्भगव
द्धरितचित्रितसमत्वात्प्राप्तं कृत्वा त्वज्जवनमिति। एवं विविधेऽमनोरमशीलस्य इति
रसेन किं रूपेण वा। तदा स्वादनपरस्तस्मिन् विनोदं सुखं जनयत्। तदा यत्। तदा यत्। तिग
दितं यत्। अत्र पदं प्रतिपदं मधुरिपोः मोदानंदाविश्रामस्तित्। एवं रतिकेलिउप
करणासामग्रीमुक्ता उपक्रमोकरहः केलिपर्याप्तमनोरमगतिरसजावविनोदमाह
। प्रहृष्टः पुलकांतरेणोत्पादितः॥ प्रहृष्टः पुलकांतरेण निविमल्लेखेण चासंज्ञितक्रीडा
कृतविलोकिताधरसुखमनश्चानममिति॥ आनंदातिगमेन मन्मथकलापुद्गेपितस्मिन्
मृदुतः सन्मोयमन्तसुरतारंजः प्रियं नाबुक्॥ ॥ ॥ सुसुरतारंजसुसुतोमयोमाध
नन्मोविन्दवायसि सुसुरतारंजे प्रहृष्टो विघ्नोपि प्रियं नाबुक्ः प्रीतिप्रकाशसुरतारंजज
ध्वस्तो कन्दूयद्यद्यः पञ्चमखिहंकेसुभयनमुदारं नयासहरमयेति स

२२८

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

[illegible]

शास्त्रीकचतुरशीत्यासनसं पामन्मथकलासांयुद्धेनखदंतकृतवाज्रबंधनादिभिः प्रबोधिता
विरतिममन्ममानपरस्यसंनिकान्हादिरूपेसुरतयुद्धेआनंदानिगमःअर्धविवर्ती॥
आनंदरसार्थमस्तिनवतथा॥एवंविधेतयोःसुरतारंजेप्रसूतःप्रियंन
वदतिहृदिचावः॥नकेवलंसुरतारंजेप्रसूतगवमिग्राहकानृत्किंतुबंधनादि
कमधिकाप्यतीर्ष्यतीत्यहसिजनकवचनवेत्यना॥दोष्यसंयमिनाति॥॥दोष्यसंय
मितःपयोधरनरेणापिडितःकांतयावाज्रन्याकांतोबंधितःकंसुरतारंजेमितात्
अहोइत्याश्रयंकांतमगतिःकामस्यजमणःवामाहुतागतिः॥तद्वतेवमित्वेकि
मतस्याहोइत्याश्रयमितमितःकांतयावाज्रन्याकांतोबंधितःकंसुरतारंजेमितात्
आतिप्राप्यतिप्राप्तोतिवाकांतः॥अंतगतौसदोन्मादोन्मत्तवसेनतदृश्यावधःबंध
नजनकंकामपितृसिजनकत्वादाश्रयवदतिचावः॥पयोधरनरेणापिडितः

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

पयोधरस्य शिष्येनासमेतालीडितः। कामपि तस्मिन् जनकत्वात् बोधयेत् ॥ ॥ त्रिनानि सा
नात् तस्मिन् जनकत्वात् बोधयेत् ॥ ॥ त्रिनानि सा
खेरास्य शिष्येनासमेतालीडितः। कामपि तस्मिन् जनकत्वात् बोधयेत् ॥ ॥ त्रिनानि सा
तास्मिन् जनकत्वात् बोधयेत् ॥ ॥ त्रिनानि सा
सागव्योः हरेनाह मितः कचेधर सुधापानेन मोहितः हरेन कृत्वा कचे त्रिस्वोऽहं
त्वा इव नानि तस्मिन् जनकत्वात् बोधयेत् ॥ ॥ त्रिनानि सा
त्यमेवासि यदि हरेनाह मितः कचेधर सुधापानेन मोहितः हरेन कृत्वा कचे त्रिस्वोऽहं
यादयस्तेन वा न वतिसुखजातमित्यनीसितशार्थितत्वात् तस्मिन् जनकत्वात् बोधयेत् ॥ ॥ त्रिनानि सा
इत्यादिभिः। कांतयापरिहृतैः कामपि निर्वचनीयां तस्मिन् जनकत्वात् बोधयेत् ॥ ॥ त्रिनानि सा
प्राप्तवान् ॥ तस्मात्कामस्य प्राप्ता गतिरित्याश्रयमित्यर्थः ॥ ततो यज्ञात् तदाह ॥ ॥ मा

मतिः जाव०

230

शक इति॥ ॥ मारं केरत वलिसं ऊलरणरजेतया माहसं प्रायः कांतजयाय किंचिद
परिपारं जियत्सं न्रमात्॥ निसंदाजघनस्तलीशियलितादोर्वल्लिसंकपितं कोत्मीलि
तमहिपोरुपरसः श्रीगंगाकथसिद्ध्यति॥ ३॥ रतिकेलिरेव संऊलरणः कांतजयाय
उपनिषत्प्रायं किंचित्पारं जियत्सं न्रमात्॥ निसंदाजघनस्तलीशियलितादोर्वल्लि
उत्कपितं वरुः प्रीलितमरुः पौरुषरसः श्रीगंगाकथसिद्ध्यति॥ रतिकेलिरेव संऊलरणः
परस्पराहत संयासस्तस्यालं जेतयाय कांतजयाय कांतस्योपरि साहसप्रायं उत्स
हद्वर्कं किंचिदनीवेन निसंदाजघनस्तलीशियलितादोर्वल्लि
तस्याजघनस्तलीशियलितादोर्वल्लि
धर्मेणोपलब्धमितः पयोधरजरेणापीकितस्तया तस्यादोर्वल्लि
उदधिकं कं पिते सात्विकादिनीवादे पशुबुक्तं जातं नानामेषे कीकाद्वृत्तविलोकनय

प्र०

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

रेक्षिण्यास्तां तदक्षिनिमीलितं। जात्यैकवचनं। सर्वमेवंपौरुषरसः स्त्रीरनवधः न प्रकरणं उन्मा
वशादिरूपोरसः स्त्रीणं कथं सिध्यतीति भावः। कीदृशोरतिके संकलरणत्वेन। मारुणं रतिर ए
मिश्रितत्वात्। वधो विषणं। रतिरुद्देमारः कामस्तस्यां केचि के दोषं सिंयमितादिके रं किते
। रणं तावत्तथा। मारः मारुणं ता उने श्रोणी तटे नाहनं। रतिरुद्देमारः किते विहिते। इति भावः।
जघनखलीपदौक्त्या रतिर एव। मिश्रचित्ता पौरुषरसोक्त्या विपरीतिरुक्त्या रतिविपरीते
राजसि सुकृतविपाके सरूप्युक्त्या। एवविधः स्त्रीणं पौरुषरसा ऊतः सिध्यतीत्यर्थः।
ततस्तस्यारसावेगः। एवविधो धरं पीतेवानित्याह॥ मीलदृष्टीति॥ ॥ तावन्मीलितह
द्विसुगमः। सीत्कारमारावशादव्यक्त्या ऊलकैलिका ऊविलयद्वेन। एवविधो धरं
आंतस्तद्व्ययोधरं नृत्रापि। गल्लुरंगीदृशो हर्षोक्त्या विहितः। सदेतनो धन्यो पिव
त्याननं॥ हा॥ ॥ धन्यः ऊरंगीदृशो आननं पिवति। अननं धन्यं मन्यमान इति धन्यः। जि

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

गीत-नाव-

२३२

यः श्रीकृष्णः ऊरुंगी मृगी तस्या दृगी वचपलै ह्रौ यस्याः सा ऊरुंगी टकतस्याः श्रीराधया आ
ननपातमत्रा कृतकपिबिताहः कीदृश्याः दुर्षोत्कर्षविमुक्तिनिःसहननोः तृदिने दानि
त्रायादि त्रिष्टया मन्त्रितो लुखडः स्वात्मताभाव रहितयानिः सदा संहतिर्गतिं सहने।
यस्याः साहासहस्यातनुयस्याः एवंविधयाः स्थिरात्तायाः नानाकीदृशोः मीलदृष्टिः मील
तीति मीलदृष्टिर्दृष्टिस्मिंस्तत्। पुनः कीदृशोः सीकारस्य धारश्च वृत्तिर्गतिस्तस्या वशादव्यक्ताः ऊलकेलिका ऊविकस
इंतां छधैताधरेः सीकारस्य धारश्च वृत्तिर्गतिस्तस्या वशादव्यक्ताः अस्पष्टा आऊला अन्वखा
याकेलिस्तामुका ऊरुयाः धारश्च वृत्तिर्गतिस्तस्या वशादव्यक्ताः अस्पष्टा आऊला अन्वखा
रसावेतामुका ऊरुयाः धारश्च वृत्तिर्गतिस्तस्या वशादव्यक्ताः अस्पष्टा आऊला अन्वखा
काश्चामयो रुच्योः पयोधरयो रूपरिपरिधंगो विद्यते यस्य साः एव विधाः सन्नेवंविधया।
आननपानादात्माने मत्माना धन्य इत्यर्थः। आननेन पानेन ननस्य पानेन न संनवति पान

अवोधिना

हृ

२३२

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

मधरामृतस्येतिचेतदाननपानत्राक्षुलादरुणिकः॥यथागंगायांघोषःप्रतिवसतिवथागो
दोहनं करोति तत्र लक्षणगोः तस्यैव सकाशात् उग्धदोहनं गंगायास्तीरे घोषनिवासस्तथा गोदानन
सकाशादधरामृतस्यैवमित्यर्थः॥स्वचित्॥अथप्रियायांसुरतचिन्तितोत्पद्यते दर्शननप्रियस्य
प्रमोदितवमाह॥॥तस्याइति॥॥तस्याः षटलपाणिजंकिन्तुनेत्राकषायैर्दृशौनिर्धैताध
रशोणिमाविलुलितस्तस्तलजोर्मर्दजाः॥कांचीदामरैश्चलमिति शतनिषातेर्दृशौरेभिः॥
कामशरैस्तदद्भुतममृतत्वं तस्मैनाकाशेति॥॥इत्यमुनाप्रकारेण प्रातर्निषातेः कामशरैः प
त्न्युदृशौर्लयेर्मनःकांतिममृतत्वं तस्याः श्रीराधया उरः षटलपाणिजंकिन्तुनेत्रा
लुब्धुषु लयेर्मनःकांतिममृतत्वं तस्याः श्रीराधया उरः षटलपाणिजंकिन्तुनेत्रा
धरशोणिमानिर्धैताप्रतिरुण्णधरपानादारक्ततानिर्धैताः॥वृजप्रादताः॥सहजारक्तत्वात्
निर्गतधैतानिर्धैतात्रोणिमाअधरशोणिमानिर्गतधैताः॥प्राताप्रतिरुण्णुंबनाधौतापिनजं

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

गीत० नाच

२३२

तेतिनावः॥एवंसतिष्टर्वाक्तिदंतांशुधौताधरमित्युक्तौविरोधापत्तिस्तत्रायमाशयः॥तत्रवि प्रबोधिनी
कंसदंतांशुनिःश्रुतिःअतिनेमीयताकुंदकलिकानुल्यविकसदंतांशुनिःप्रतिनिर्घैःधौतःउ
ज्वलीकृतःमनुष्यैस्तैर्भावःमूर्ध्नाविबुलितस्तस्रजः॥विजुलितःसस्तास्रजोयेत्यः
रश्मितुममालासंसनाविबुलिताइतस्तनःकेशपाशाश्चोदामदरस्त्रथांचलोक
टिमखलाबंधननीपत्स्रथंश्रवणंश्रंततामंनश्चनिनिखातैस्तीक्ष्णैःकामशरैः
पल्लुर्दृशोलत्रैर्मनःकीलितांअत्यन्तमन्यतरकीलितमित्याश्चर्यमित्यर्थमित्यर्थः॥त
तोवस्त्रांतरसविशेषमाश्रितालोककेशपाशाइति॥॥आलोलःकेशपाशास्तरलित
मलैःखेदलोचैश्चालोलकिष्टाविबाधरश्रीःऊचकलत्रासवाहारितासुखमदःकोवी
कांतिर्लोकस्तनजघनपदपाणिनाद्याद्यसद्यःपश्यंतिसत्रपासाश्चविबुलितोमुध
कांतिर्हिनोति॥॥॥पल्लुर्मनःकीलितस्यभावनाविबुलितस्रजःधौत्यश्रीराधामां

२३२

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

धिनोति। विशेषेण विबुलिता सगधरतीति तथा ज्ञतामां पुनरत्युत्सुकं करोति कीदृ-
शीस्तनजघनपदं सद्यः। विच्छाद्य सत्रयं मां परं तो विबुलित स्रक्धरां केनैवं विधेक
रोति। सनेवन स्रक्धरां च सनजघनपदं पाणिना एकेन एकेन सनमाद्येकैकं पाणि-
ना स्रक्धरां नागमाद्याद्य रश्नादि व्यतिरेकेणानादृता लङ्का यथा स्यात्तथा मां-
परं तो धिनोति केवलं गदशीता त्वय्यतीति न्यायिके दत्ता। व्याजोलः केशपाशः विबुलि-
त स्रक्धरादिकीर्ण केशपाशः। नाल्लो लो लो तच्छर्णं कृतं लेशं च लो नृते॥ कपोलौ स्वेदेन।
व्याप्तौ॥ विंवाधर श्रीकाचमुक्ता विं ववद्धर श्रीशोभा जाता। ऊच कलशसुचा कां त्या।
धीन्मुक्तादाय लिंगतराय नृत्त लाद्य छिः सारितातिरस्युता कांची कांची कां चिं शो गता
कांची द्विशो प्राप्ता सान्निध्यात्तदाः स्तनजघनपदं सद्यः पाणिना स्रक्धरां सत्र परं सावेर।
शैथिल्यादेर्वनिजां गाव लोफना मनः क्रीडा विशेषेण विबुलिता सत्रयं। एवं विधा सतिर्मा-

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

ति० नाव०

२२३

प्रपंतीतथाकरेतीत्यर्थः॥त गोवत्सांतरसमाह॥ ॥इतिमनसति॥ ॥अथसहसासुप्री
तोसुरतांतखिन्नांगीराधातुसादरमिदमानंदेनगोविंदं॥ ॥७॥ ॥इत्युक्तं॥
नसानिगदंतं॥गोविंदसासुरतांतसादरंजगादाकीदृशी॥नितांतखिन्नांगीसाविलुलितस
ग्धरालोलाकेशपाशादियुक्ताश्रीराधासंसिद्धिर्गोविंदोक्तप्रकारयुक्तापप्रपं
तीसत्रपंमांविधुलितहरेयंधिनोतीतिमनसासितरंगदंतकथयंतंननुमुखतः॥गोविंदंस्व
स्पंदंसुरतांतंनितांतानिचायेनखिन्नांगीशैलीधृतान्यंगनियस्याःसासादरमिदंवक्ष
माणमानंदेनसोसादरं॥नतरंजगादातदेवादाऊरुयडनंदनेति॥ ॥रामगरीरगो
एगीयते॥ ॥कस्ययडनंदनवंदनशिशिरतरेणकरेणपयोधरे॥मृगमदपतनमलमनोम
वमंगलसहोदरे॥निजगादसायडनंदनेक्रीकृतिहृदयार्द्रमोणयडनंदनेक्रीक
तिसतिसाराधार्थीर्हप्रतिजगादायडनंदनेक्रीकृतीतुभ्यमहंलोकप्रवंनायकशिराम

प्रबोधिनी०

२२३

गीत० भाव०

२३४

दीनां लेपात्तापायनं न जातं । अधुना न गवत्करस्य शमात्रे । अनिर्वचनीयं त्रिभिरतरलं ।
जायमाना तथा एवं विधेयं । मृगमदपत्रकं ऊरु । मृगमदपत्रोक्ता यथा कश्चिन्मणिः ।
ः एतितान् जित्वा । गोपलेवनं करोति । तथा त्वमपि नायकश्चिरेमपि । गोपलेवनं करोति ।
मन्त्राणां निशा । ऊरुसुंदर्यस्तासां जयं कृता सकलसुंदर्यं । गोपलेवनं करोति ।
तोत्रापि मृगमदपत्रकं ऊरुविति भावः । कीदृशो मृगमदपत्रोक्तः । मृगमदपत्रोक्तः ।
दृशौ तस्मिन् संहोदरजात्यै कदाचन । मृगमदपत्रोक्तः । मृगमदपत्रोक्तः ।
नो मृगमदपत्रोक्तः । मृगमदपत्रोक्तः । मृगमदपत्रोक्तः ।
होदरेऽत्र सा । मृगमदपत्रोक्तः । मृगमदपत्रोक्तः ।
यते । मृगमदपत्रोक्तः । मृगमदपत्रोक्तः ।
पितस्तस्मिन् ऊरुविति भावः । ततश्चान्न जगदत्पाह ॥ ॥

प्रबोधिनी०

२३४

मंजनकं रतिनायकसायकमोचनेत्वदधरचुंबनलंबितकज्जलमुज्ज्वलयप्रियमोचने। निज।
गाद॥१॥ हे प्रियममलेखे त्वदधरेण चुंबनं त्वदधरचुंबनं तेन त्वदधरचुंबनेन त्वदधरलंबितं
प्रसरितं यत्कज्जलं तदुज्ज्वलय। आस्वाससाप्रांक्षयित्वा न्यदप्येदं यत्प्रियममलेखे त्वदधरेण
लंजयामसंजनकं॥ अलिजलस्य गंजनं तिरस्कारं संजनयतीति तस्माच्चुंबने लंबितत्वादलिज
लोक्तिः॥ कीदृशं लोचने॥ रतिनायकसायकमोचने रतिनायकस्य कामस्य सायकवाणरु
पात्कटाक्षाभ्यां च यतस्ते। रतिनायकस्य रतिनायकोक्तिः। पुनः पार्थयते। नयनकरं
गति॥ नयनकरं गतं रतिनायकस्य रतिमं हलो। मनसि जपाश्रविलासधरे शुभनेषातिव
शयकं हलो। गतिनायकस्य गतिनायकोक्तिः। पुनः पार्थयते। नयनकरं गतं रतिनायकस्य रतिमं हलो।
कीदृशं शुतिमं हलो। नयनकरं गतं रतिनायकस्य रतिमं हलो। नयनकरं गतं रतिनायकस्य रतिमं हलो।
शयप्रचलनं शुतिमं हलाति क्रम्याय गमनं एवं विधोः। नयनकरं गतं रतिनायकस्य रतिमं हलो।

गीत-ज्ञाव-

२३५

33

[illegible]

अबोधिनी

२३५

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

द्वासव्यः परिरासं ऊर्वेत्ता। लीदृशो मुखे। जितकमलो। जितकमलेन सर्वदा प्रकृष्टितत्वा।
कमले दिवाविकाशकं। उत कीदृशो विमले विगतमलो। कमले तु कस्योदकस्य मले इदं विम-
ले। अतो जितकमलो। अलकं। अमरचयं यथा स्यात्तथा तं रचय यत्र कमले। अमर-
चयं तं देवाले अमरचयं तथा मम मुखे कमले अलकं। एवं विपुलं मये सत्यं। उत स-
त्कृष्टमाह। मम विकरे रुचिकरं॥ मम विकरे रुचिकरे। मानदमानसजघ्जचाम-
रे। रतिगलिते ललिते ऊसुमानि निखंडिनिखंडिनि। निजणाध्या॥ किंचाहेमानद-
मानं सन्मानं ददाति। एवं दत्तं मानं न नवति। मानं घतिखंडयतीति वा तथा। मानं खंड-
नं कृत्वा रतिको मायं रतिगलिते मम विकरे। प्रसाधितकेने ऊसुमानि ऊसुनिवेशय-
। कीदृशो रुचिरे रतिगलिते ऊसुमानावेप्यतिखरूपाति सुंदरनि। उत। कि-
ललितो मनो हरे उत। किं। मानं तिजघ्जचामरे। कामस्य धनं मम ऊसुमादिपुरुषत्वाध-

गीत-नाव-

२३६

जः॥ छत्रं। छत्रं कनकदंष्ट्रश्च ध्वजश्चैव वातपत्रकमिति। दीर्घत्वाच्चा मरसस्मिन्। कीदृशे। शि
खं निशिखं कनकमरे। शिखरे। मयूरस्तस्य पिच्छदा-मरे। आटोपरूपे। अन्यथा। मरस
वलितमिति॥ ॥ मृगमदरसवलितं ललितं कंठतिलकमलिकरजनीकरे। विहितकलंकक
मलमलविश्रमितश्रमसीकरे। निजण॥ ॥ ५॥ ॥ हिकमलानामकमलवदाननं यस्य स पूर्वं
स्वमुखस्य जितकमलजातत्वात् तस्योत्कर्षतया विहितया विधममालीकरजनीकरे॥ मृ
गमदरसवलितं ललितं तिलकं कंठमललाटवर्धे मृगमदरसेन युक्तं अथीकुंकुमादिना
ललितं सुंदरं तिलकं ऊपरं मललाटोपरि स्तस्य लकस्य शामत्वाद्जनीत्वं ललाटस्य धे
त्वं तिलकस्य तल्लक्ष्यमुक्तं कीदृशं। विहितकलंककलं॥ विहिताकलंकस्य मलारखोषं
शोभायुक्तं तेन किंचित्सकलंकत्वमुक्तं। मृगमदरसवलितत्वात्। ननु पूर्वकलंकत्वं
यथा पूर्वमुक्तं अन्यायां मृगमदतिलकं लिखते स पुनरुक्तं मृगमिव रजनीकरे॥ तत्र पूर्णक

प्रबोधिनी०

२३६

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

लंकलं शाणितं मृगमिवोक्तत्वात् कीदृशो अलीकरजनीकरे। विश्रमितश्रमसीकरे। वि।
श्रमिताबीजनप्रोक्षणादिना। करत्रंबुकरणयस्मिंस्तस्मिन्। पूर्वश्रमसीकरणपनीय
हरीकृत्वापश्चात्। तद्वद्विलोकं ऊर्विति नावः॥ ततश्चासरसघने जघनघने। सरसघने
जघनघने ममशंवरदारणधारणकंदरे॥ मणिरसनावमनस्येति शुभाशयवासय
सुंदरे। निजया॥ ॥७॥ ॥ हि शुभाशय। शुभं शुद्धमाशयं। करणं यस्य स। ममजघने मणि।
रशनावसनानिवासयारतिक्रीमायां निजवसनपरिहृतश्चानत्वात् कीदृशो ममजघ
नोसरसंचयनो। तस्मिन् रसेन। तद्वत्त्वात्। स्पर्शसुखोत्पादको न सह वर्तमानं घनं वा तिगाढं
तस्मिन्मणिजटितरसनावसनानि जघनयोग्यानि नानाविधानि तथाभरणनिपुणं। यय-
त्यर्थः। एतत्करणं शुभाशयं विना न स्यात्। तत्करणमध्ये विकारोत्पत्त्या। एतत्करणं जघनवेत्॥
ऊतः। एवेति कांचीकाविजता। रस्तनजघनपदं पाणिना। ममजघनसंघः। परंपंती स नृपमांतदपि

गीत० जाव०
२३७

विबुधितस्तु धरेयं धिनोती तु कृत्वा लुभाशयानावातकरणं न स्यादित्यावायः। प्रबोधिनी
सुंदरे। सुंदरत्वात्तथा। प्रबोधिनी। शंबरदारणवाक्कंदरे। शंबरदैत्यंदारयतीति। शंबरदा
रणः। कामसुंदरीति। तस्य कंदरावासास्य देयं धिनोती तु कृत्वा लुभाशयानावातकरणं न स्यादित्यावायः।
एतत्कथितं शयः॥ अथैवं विधायार्थिते रणे उत्कर्षाभावपुनरेव न स्यात्तयनेवाह॥ श्रीजयदे
ववचसि जयदेहि॥ ॥ श्रीजयदेववचसि यदि ह्यसदयं कुरु संमने॥ हरिचरणस्मरणा
मृतनिर्मितकालिकलुषज्वरखंडनेति॥ ॥ ॥ पूर्वोक्तश्रीजयशुक्तो देवः श्रीकृष्ण एव।
श्रीजयदेवसं प्रतिमं मनकरं रूपेण रूपेण च सिसदयं हृदयं कुरु। कीदृशो जयदेव जयंद।
दासीति तस्मिन्। एतत्करणं जयः स्यात्। यथा तं बलिष्ठमजेयं जित्वा स्वकीयं हृदयं वस्त्रा
लं कुरु। एतत्करणं यथा स्थलजलस्थापनकरणं जयदेवनेत्रैः। एतत्करणं जयदं स्यात्। अ
तएव विधमं मनकरणं रूपेण च सिसमोक्तौ सदयं हृदयं कुरु। स हवर्तमानं हृदयं यथा स्या

२३७

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

तथा ऊरुपांशुत्वा ऊर्ध्वेति नावः। कीदृशो मंनो हरिचरणस्मरणमृत संकृत कलिकलुपज्वर
खं मनमिति। सकल उःखदुःख हरिस्तस्य चरणस्मरणमेवामृतं मरण निवर्तकं। तत्सायकृतं ते
न कलिकलुपकलितो वास्तु जनि तज्ज्वरस्तापस्तस्य खं मनो। एतावत्कालपर्यंतं तद्विरहस्ताप ए
व सिद्धिं नैव जनन रूपस्तत्सकाशा उःखदुःखस्तस्य चरणस्मरणमृत संकृतेन ध्वं कृतान्तर
मणं दृष्टि जनि तो यो कलिः। केवास्ते न त्वयि दोषस्तस्मिन् विदुः। कलुषं तज्ज्वरस्तापस्तत्
खं डन कर्त्तरि। एवं विधमहं कृतं मंन कृतं कलिकलुपज्वरखं मनं न वतीति नावः। यथा श्रीजयदे
वस्य कवित्वे निरूपितं मंनो तस्य सदयं ऊर्ध्वेति। श्रोतारं प्रयुक्तिः। शुद्ध मंतः करणं ऊरु यथैवं
विधं श्रवणे योग्यं न वतीति नावः। कीदृशो मंनो ध्वं कति हरिचरणस्मरणमृत संकृत कलिकलुपज्वर
कलुषं तज्ज्वरखं मनं तस्य तस्मिन् हरिचरणस्मरणमृत कलिकलुपज्वरखं मनं न वतीति नावः। शुद्ध मंतः
य एवं विधमंन करणश्रवणयोग्यं न वतीति नावः। यथा श्रीजयदेवस्य कवित्वे निरूपितं मंनो तस्य सदयं
ऊर्ध्वेति। श्रोतारं प्रयुक्तिः। शुद्ध मंतः करणं ऊरु यथैवं विधं श्रवणे योग्यं न वतीति नावः।

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

गीत० जाव०
२३४

ति॥ ॥ रचय ऊचयोः पत्रं चित्रं ऊरुश्च कपोलयो र्घटयजघने कांची मुंचस्वजां कवरीभरे कल
मवलथश्रेणीया लोपादेनू प्रगादेति निगदितः पीतः पीतांबर एषितथा करोत् ॥ शशीतांबरः अ
पीति निश्चयेन इति निगदितः सन् तथा करोदिति ॥ तनुं पूर्वं प्रातर्नीलनिशो लघुतसमा ग
तं विलोक्य स हसन्नप्रजप्रमदागणरमणे रसादिभ्युता जावात्सुखे सनेवं विधापि नीलनि
चो लयश्चान्तरमणसूचकत्वात् रुतागमत्वात् तडक करुणं प्रकृतं मेवा अत्र तु पीतांबरः यथा र
तिक्रीतायां यथानायकादिगलितवासा जगतां यानायकस्योत्तीर्णपीतांबर परिधानात् पी
तांबरपीत्युक्तः ॥ अतएवासां प्रकृतः अपि राक्षसस्मिन् रमणे रतांतवसनव्यत्यासा
नादिपि अरुतागमत्वात् तडक करुणं नायकस्यारवं फतदधीनत्वं दृढीकृतं तत्कथं ऊच्योदित्या
हा कथं पीतांबरसन्तः अत्र प्रसन्नो जातः ॥ पूर्वं तासुररमणे पीतो न भूत्वा पीतानेकनारीप
रिणसं त्रमसुखरन्मनोहारिविलासलसं किंच गोपीनां विदुषीनि राक्ष्यगमिताकां दृश्य।

प्रबोधिनी

२३५

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

अतोराधामायाय हृदये तत्पाज्जसुंदरीं ध्यातव्यं प्रीतिश्चेताः कथं त्यक्ताः॥ अत्र तु पट्टहोपि प्री-
त्यं नाबुको नृत्। एभिः काममूर्तेषु न द्रष्टुं मन्त्रलपत्तुर्मनः कीलितां कांतः कामपितृतिमायतद्दो-
कामस्पवामागतिः सन्नपे मां विभु लितस्वर्गधरे यंधिनोतीत्यादिवाक्यैः सन्न तथा-
करेदिति वाच्यम्। पूर्वोक्तिविहरतिरहसरस वसेत इत्यादिना सह हरिः श्रवसे ते विह-
रतीत्यनेन विगतस्फुटप्रीतिरहितैवेवं सकलसकलसकलसकलमुक्तं॥ अतो रसात्मकत्वात् स-
तपातित्वानदाशा कारणमपि तथा। यथा चिन्तामणिः पीतलोवरं आवरणरूपं हरिस्तं मर-
सः रसपूर्णरूपश्चातः पीतलोवरं आवरणरूपं तिष्ठति तादृशं सोपीति तस्मात्तन्निगदितमकरोदि-
त्यपि स्तुतितं किं निगदितं किं मकरोदितं प्राप्नुयेनाह॥ ऊंचयोः पत्रं स्वयं सर्वं संप्रकाशं॥ अ-
दृष्टो रक्षितं जने श्रवणयोस्तापि ह्युच्छ्रावली मूर्द्धिरपामसरे जटासकलं मूलं रक्षापत्रक
मियाद्युक्तं कृतं तत्त्वदिलसने गढालिंगनादिषु निवृत्तितं यत्प्रकाशं पत्रे तच्च येन प्रेरणाप

गीत० भाव०
२३ए

त्रोक्तया यथास्वस्याधिकं जितं तज्ज्ञयद्वा एहा एकं पत्रावलंबनं क्रियते तथा कुञ्जयद्वा प्रबाधिनी
कंपत्ररचनां ऊर्वित्याशयः। अथ लयोश्चित्रं ऊरुष्वपि कपोलकुण्डनेनातथा नृत्तगामिणिं ऊरु
थाकांतस्य सौंदर्येति रियाप्रियायां कपोलचित्रकरणे वेपथुरंतरायत्वात्। अथ नावऊरुष्वेति
अरण्यमादृशा मागवेष्ठहृदकपोलतले च कास्तिकां त्रयहसमिति सुता मम मंजरीति। अन्यापि
किं न खलु जाजनमीदृशीनां वैरीनचेन्न वति वेपथुर्भूय इति। किंच जघने कांची घटया ष्ट
वैक्लि सरस घने काचि जताशां कांची घटया ध्वजादिपदं त्यक्त्वा घटयोक्त्या पुनः प्रकृति वाप
लं दृष्ट्वा बद्ध मोक्षणे विनोदोपायविं बाभावात्। घटयेत्युक्तमिति भावः। सूचितः मुंचस
जंक बरी भरो। कवरादिभिर्यथित के रास मूहे स्त्रजं निर्मित पुष्पमालां मुंचारोपयामास कल्पिता।
श्रेणी पादां पोणि युगले मरुकता दीनां वलय श्रेणीः वलय ऐंतिः तापय। कलय पदी क्ले
तस्ततजातानां वलयानां श्रेणीकरणं कलय पदं नृत्यमंगल रूपत्वात् परिधापनो

२३ए

234

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

क्रिः। तथापदेन उरौ ऊरु। मुखरमधीरं त्यजमंजीरं रिउमिव केलि सलोलमित्पुक्तत्वा
त्यक्तौ तु ऊर्वित्पुष्पि। सन्निपातां बरोयितथा करोदित्यर्थः॥ एवं विधिं दीवासु
देवरातिके संध्यासमेतं प्रबंधं पूर्वाक्तनानाप्रकारमनबंधसमेतं तावदेव तत्परितवेत्रितं।
चित्तसंयाश्रीजयदेवविस्तेनैवं विधरतिकेलिकथासमेतं प्रबंधमुक्ता न दोषसंवरणो स्वा
मीष्टोपासनायी सवर्तितमतानि श्रयावेरोनकापदया तत्र संस्थितान्तरसिक नक्त जना
न्यसाह॥ यज्जीधर्वकलास्तिनि। यज्जीधर्वकला सुकोशलमनुधानं च यद्दृष्टव्यं यच्छं
गारविवेकतलमग्निं यज्जीधर्वकलायितीतत्सर्वं जयदेवपंक्ति कवेः कृष्णैकतत्वात्मन
त्सानंदस्य। यज्जीधर्वकला सुधियः श्रीगीतगोविंदतः॥१॥ निदृष्टततैर्यस्य गीतगोविंदतया
दिवाक्या उत्तमश्लोक उणानुवादश्रवणे मुक्तमुक्तमुक्तविपणिनिप्यधिकारैकत्वाद
स्मिन्प्रबंधेतेषामपि श्रवणयोग्यता वर्णयति। नो सुविद्यः। सुष्ठु श्रवणीये वाते मुमुक्षु-

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

गीत० नाव०
२४७

रायदाशोभनामनोनुरंजकधियाः जोहल्लैकतानात्मनः। हल्लैकधिरुवाकावाहो प्रजोधिनी
नश्चनिष्ठतिवाचकेसाधियहीतापूर्वकैकायतद्धितयुक्तआत्मानोपेयविधा
। मुक्तानोसातंशानंदेनश्रीहल्लजजनविषयीयः आनंदसेनानंदेनसहवर्तमाना
। विधिपणश्चतः स्यात्सर्वेअणामयजयदेवपंकितकदेवसदसद्विवेकवतीबुद्धिर्यस्यक
वेश्वजगवदुणानुवादयुक्तंयत्सत्कायंनमस्तु। एवंविधस्यकतश्रीगीतगोविंदतः सका
शाख्यजोधर्वकलासुसंगीतशास्त्रेस्वरगतालगितवाद्यादिभुकोशलंनेपुण्यंतदेत
निबंधानुसारतः शेषांशान्तोन्वेषणंरुत्वाजानेतुपरविषयिणः। चपरंयदनुष्ठानंवे
ल्लवंसर्वव्यापकसर्ववितारिणोऽन्ताक्षिप्तशक्तेविह्वलगवतः यदनुष्ठानंस्वाजीष्ट।
लीलापरारुहणविंतनंयत्तदनुष्ठानवैलंब्येभुक्तानिष्ठतयथातेष्यसत्सोधयंतु
स्वाजीष्टलीलाविंतनान्वेषणश्चिह्नंऊर्वंतु। चपरंयदनुष्ठानंविवेकतत्त्वचनकाव्येभुलीला

२४०

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

वितांसंयोगविश्रुत्यात्मकः शृंगारः तस्य विवेकविवेचनाविज्ञागः शृंगारहासदयः ॥ अथ
वाशृंगारशास्त्रोक्तो यो विवेकनायकः स्यात्तदादि विवेकस्य तत्त्वा
ऽभिप्रायः शृंगारहासतुल्यद्वयजलीलांतर्गतकाव्येभ्यश्च लीलायितं रसलीलादिव्यजकमुमुरुवः
शोभयंतु विवि एवं तु यथा नो सुधिया ॥ कल्लैकतानात्मना ज्ञातव्यं नितकवेः कृतश्रीगीत
गोविंदतः यमांधर्वकलासुधर्वोक्ता सुकोशालं सारं सुव्यानवैष्णवाय शृंगारविवेकतत्त्वा
स्वनाकाद्युलीलायितं तत्र सर्वमस्ति ॥ यथा नो सुधिया ॥ संतः परितः सर्वतः शोधयंतु विवि
त्वं त्वित्यर्थः ॥ अथैवं विवि शोभयंतु गीतगोविंदरसमाधुर्यस्याश्रये ये मधुरसास्ते तु मिच्छा जाता ॥
अतस्तेषां नित्यता ॥ साधीमाधी कवितेति ॥ साधीमाधी कविताननवति नित्यता ॥
के ॥ रसि शक्तिरंशं तिके त्वाममृतमसिद्धीरतीरः सरस्वतीमाधुर्यं रसतापहरणी त
लंगंतु मिच्छंतियावत्सारं शृंगारसारं शुभमिव जगत्सर्वं वेदगंधवाचः ॥ ३॥ ॥ हे माधी

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

गीत-नाव-

२४२

कमध्वजवेदहलोकेयावज्जयदेवस्यवचांसिश्रीगतगोविंदरूपाणिविषकसर्वतःखताःशृं
गारसारजावंशंगारःसरित्पतिमानिवमधोमुग्धोहरिःक्राडतीत्येवंविधोयगारस्त
स्यसारःसर्वस्वसांभृतस्ययोनवःनानाविधस्तोयघाशृंगारःशृंगारःस्यसारःस्यसारःस्यसारः
प्राप्तःस्यसारःस्यसारःसंयोगविषययोगात्मकःतंयवन्तिद्वेतितावज्जयतश्चिंताविं
तनरूपासासाधीशुनानभवतिमधुरत्वेपिस्यारुक्तात्तर्हित्राकरातिमधुरामादका
नास्तितायसाह।त्राकरैत्वकर्करातिमधुरामादकाभावेपिककरातिकठिना
सि।जयदेववचांसिभूमलकांतएदावलीरूपाण्यतस्तवापिचिंतासाधीनन
वतिहिंसाकेवन्ति।कोमलापिनिंदेदेवाजत्वात्त्वमपितथादेवमृतत्वमृतम
सि।नएतन्तरप्राप्तात्वासर्वत्रिभावाच्चाहेदीरनारंरससुखेसा।नारंकथनापेक्ष
त्वात्।हेवाकंदम्राग्लंक्रंदरोदमंऊरु।त्वगस्व।हेवात्वात्।हेकांताधरधरणीता।

त्रयोधिना

२४२

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

लेपातालेतंगळ्यादिप्रार्थितेदानात्॥ अतः श्रीजयदेवनणितमधुराक्षरनक्तिरसास्वा
ददृष्टाजनाएतेष्वप्रोक्तमिदं एवकारिष्यतीत्यर्थः॥ अथप्रतिसर्गोत्तमोवर्धनार्थप्रार्थन
यात्रिषष्टोऽष्टाविंशतिः संतितदंसर्गतित्वात्तेपिव्याख्याताः॥ पूर्वोक्तमंगनायेति॥ ॥
एवंकीर्तनागनायककणश्रेणीमणीनांगणसंक्रांतप्रतिप्रसन्ननयाविभूतिविभूतिविभूति
पादोन्नोरुहधरवारिधिसुतामदणादिदृष्टांतः॥ कायमूहमिवाकरोतिउपवितामृतोदरिः
पातुवः॥ ॥ ॥ हरिनामयणश्रीपद्मिनीयाः देवीकृपतंगदशनेनृपोत्कंठावयुंठितः श्रीकृष्ण
नेत्रबाजलम्पमन्त्रिचतुष्टयमाशयणस्यलक्ष्मीदर्शनंश्चाधितवानितिस्मरन्कविराशिषंप्रयो
गंकरुणितुमिश्रियणः॥ वः पुष्पात्पालित्यन्वयः॥ रत्नांकरेत्विष्यामीः॥ कीदृशान्मयमूहमिवा
चरन्तुपचीकृतः॥ कायमूहमाचरन्निबोपवितामृतः॥ वृद्धिप्राप्तमप्युक्तं॥ तत्रहेतुः॥ की
दृशोदरिः॥ पादोन्नोरुहधरवारिधिसुतामदणादिदृष्टांतः॥ वाके श्रीनामयणपादपद्मे

गीत० नाव०

又叙

धृतोऽपि धांवारिधिसुतालक्ष्मीनेत्रशतैः॥दिदृक्षुः॥दृष्टुमिष्टुःकिं कुर्वन्तत्त्वकारुण्यं॥पर्यकी
कृतनागनायकस्य फणश्रेणीमणीनांगणसंक्रांतप्रतिबिंबसंवलनयाविष्टुः॥विभ्रत
तल्लक्षितस्य शोभा॥होनागनायकस्य फणश्रेण्यायमणयः स्तेषां मणोरकांतप्रविष्टलक्ष्मी
प्रतिबिंबसंवलनया प्राप्तस्तया कृत्वा सर्वकर्तुंसमर्थाः प्रकृत्या विनर्ति॥तिविभ्रत
पर्यकीकृतनागनायकस्य फणश्रेणीमणीनांगणसंक्रांतलक्ष्मीप्रतिबिंबस्य अदृष्टांशतैः
संख्यनेत्रैः दृष्टुमेवंविधां प्रतिक्रियांति॥यथा॥पुनः कदाचिदपि एवंविधविरह
केशराधाया मानूदेवमिना॥स्वानावंप्राप्तः कविः सर्वदा जगवानेवंविधां क्रीडं कुर्वन्स
विरहकेशादृष्टं शयित्वा शयेनाशिपंप्रयुक्तवान्ति॥यथा॥पर्यकीकृतनागनायकस्य
युष्माकं तुः हर्षहरिष्यथा धुनादशावस्था जनकविरहदशावस्था हरिकृत्यरक्षा
कृता तदुःखान्नथा सर्वदावः इति वक्तव्येन राधायाः खद्वीनात्सर्वसामेव उः ख

2 49

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

नवत्येवेत्यभिप्रायेण सर्वाभिः सखीभिः सह रक्षां वधा। एवोक्ता स्फुटाया ब्रह्मसुन्दर्यस्ता सामपि
करोत्विति नावः। श्रीराधायाः प्रेमद्वान्तहृत्तोक्तं वितः श्रीकृष्ण इत्यादि सर्वव्याख्यातं तथा धुना।
पिहरिः वः पतितोऽनः। हरीरोदमथनात्प्राप्तायाः लक्ष्म्या अनन्तनामं स्मरन्त्या आधिदैविकी
रूपं प्राप्तिप्रतितां कथां श्रावयित्वा व्यहरिः कृतवान् तत्काले। एवोक्तं नावंप्राप्तः सदाशिवं प्रपु
क्तं तत्राह। त्वामप्राप्यमविस्त्रयं वरपरां हरीरोदमथनात्प्राप्तः सुन्दरिका लक्ष्म्या मपि वन्म
दो मृडानीयति। इत्थं पूर्वकथा निरुत्तमाने। द्विष्य वक्षो वलं राधायाः स्तनकोरकोपरिमि
लिते नेत्रो हरिपातुवः। एवोक्तं नावंप्राप्तः सुन्दरिका लक्ष्म्या मपि वन्मदो मृडानीयति।
या तदा लोकात्पतस्याः वेचिंसापत्येष्टु श्रीनारायणचरित्रं श्रावयन्कौतुकमभ्युत्प्रेषित्वा ह॥
हरिः वायुमान्यात्विति एवोक्तिवत्। कीदृशो हरिः। इत्थं पूर्वकथा निरुत्तमाने। राधायाः व
क्षो वलं ति द्विष्य स्तनकोरकोपरिमिलितं नेत्रा कानि। एवोक्तं नावंप्राप्तः सुन्दरिका लक्ष्म्या मपि वन्मदो मृडानीयति।

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

गीत-नाव-

२४३

मप्राप्यमृडानीपतिःमृडःसन्मालकृटमपिबदितिकांकेहःकीदृशीत्वांमविस्रयंवरपरमि
त्यन्वयाःइत्थममुनाप्रकृतिर्वेक्षतामिःपुराणप्रसिद्धानिःकथामिरश्चतुर्माशुत्वान्
अन्यत्रमनोयुक्तकथयतीत्येवंविधस्तस्यात्रत्यमनसःराधमयावलेनजरजाह्लादितंनि
दिष्टसामार्यहरिहृत्यस्तनकोरकोपरिप्रापितनेत्रेनेत्रेतिथ्याकीदृशीमिःकथामिःदेसुं
दरीहीरसमुद्रतीरमध्येमविस्रयंवरपरममृडानीपतिप्रतएवमृडःत्रिवःकालः
सर्वमारकस्तंक्तयतीमारयतीत्येवंप्रतिबतान्दितेमरणविलंबपाकेविलंबोभवेदतो
पिबत्पीतंतत्कालंमयावलेनमृडःइतिअहंमन्ये।एवंविधकथाश्रुत्वावेस्मितचित्ताजा
तातदाराधनाप्रचलेविस्तिष्यस्तनकोनकोपरिमिलनेत्रःप्रामन्येवैविविधोहरिः
कपलुप्रतिनादः॥ इतिश्रीगीतगोविंदेश्रीजयदेवकृष्णभावप्रबोधिण्याटीकायांसु
प्रीतपीतांबरीनामधादत्राःसर्गः॥ ॥छ॥ ॥एतिकेल्पानिदत्तपीतांबरःप्रीयाधीनत्वेनतद्वर्ण

प्रबोधिनी

२४३

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

सदृशवसनप्रियाः श्रीकृष्णः सुप्रीतत्वा तन्नाम्नासर्गः॥ ॥ इति श्रीगीतगोविंदटीका
वप्रबोधिनी ॥ तं दीर्घं कृतं तस्य हृदिवसतु सर्वदा ॥ १ ॥ श्रीविठ्ठल इति नामद्वयं वेक
तः सदा तेन ध्यातव्यं रव्या तस्य कृपातः कृता हिसा ॥ २ ॥ श्रीविठ्ठल प्रसादेन जयपरागमनु
रागिणि ॥ रंजिते हृदये राधा माधवस्तो सदा मम ॥ ३ ॥ नावमुक्तं गीतगोविंदं प्रकर्षमावबोधिनी
॥ नक्तानां हृदये नानुभावमावविनाशिनी ॥ ४ ॥ श्रीविठ्ठल प्रसादेन तदंघ्रितेन वै ॥ क
तेयं गीतगोविंदं विष्टतिर्जयंति गीतगोविंदं इति श्रीगीतगोविंदस्य सिंहजीयासवैद्यकृता
टीका समाप्ता ॥ ॥ जेठ वैशाख मातारम्भो देवीस्वर्यजयदेवत्वादांजितज्ञानंतस्यासी ॥
इततोपि ॥ श्रीशुभं भूयात् ॥ ॥ लिखितमिदं दुस्तिकंत्रवागीपायनीनामालालजी
श्रीश्रीश्री उत्सवराजजीवाचनार्थं ॥ मतीसंवत् १९४७ वर्षे पुष्यमास माघदि १२ बुधे ॥
नगरकोठास्यामध्ये ॥ ॥ श्रीरुक्ता ॥ ॥ मंगलमस्तु ॥ श्रीरामचंद्राय नमः ॥ ॥ श्री ॥

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

ति० नाद०
२४४

प्रबोधिनी०

Geeta Govinda

www.vallabhacharya-agrahara.org

Bhav Prabodhini

२४४

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

Geeta Govinda

www.vallabhacharya-agrahara.org

Bhav Prabodhini

Pandit Shri Gattulalaji Research Centre - Mumbai

पीजनवत्तनायनम् ॥ नत्वा श्रीविठलं गीत गोविंदस्य करे म्महं ॥ नाना विधि
नानाम्नाटीकां नानावैद्यैः ॥ एतत्स्य जयदेवस्य यथे संशयनाशिनी ॥ तन्निष्पद्योदशः सर्गाज
यदेवेनैवैवमुक्तं चतुर्विंशतिगीतानि करणे हेतुसंवाते ॥ पञ्चुयैर्विदुर्लभं कुरुधामाध्वयोरिह
शकिलीनाकथनात्सर्गाद्दशः परिकीर्तिताः ॥ चतुर्विंशतिगीतानि तत्परूपाणि चैव हि ॥ ४ ॥ अं ।
थांतेतानि तत्परूपाणि यथाध्वकलासु वै ॥ श्रोते लोकांश्चैतानि चैतानि चात्र निगद्यते ॥ ५ ॥ एतत्तलो
हरेर्ध्यानं शृंगारदिरसांतरा ॥ तन्निष्ठमिदं नानाविकानां च वर्णनं ॥ ६ ॥ धीरोत्तमादिवत्तारकथं
तेनायकास्तथा ॥ धर्मार्थसौख्यं तानां पदार्थानां निरूपणी ॥ ७ ॥ तत्कैवकरणे चात्र कारणं तन्निष्ठ
शं ॥ पूर्वमपि तैस्मृतिभिर्निरूपिताः ॥ ८ ॥ संतिते कथ्यते वै स्याद्यथावदतिवर्णिता ॥ तत्र धर्म
स्त्रिधा प्रोक्तो ऋषिभिस्तत्तद्वर्णिताः ॥ ९ ॥ आचारे व्यवहारश्च यथावत्तत्तत्तथा ॥ तत्राचारे च त्रौ
॥ कालिं गेकरेति स्मृति काण्डहणदिकं ॥ व्यवहारे तु कर्तव्यं कर्त